

Orijinal Kaynak: Licon, Jimmy Alfonso. (2017). "Santa Claus & the Problem of Evil," *The Philosophy Now*, Issue 123, December 2017 / January 2018.

Atıf Şekli: Licon, Jimmy Alfonso. (2017, Aralık 23). "Noel Baba ve Kötülük Sorunu," Çev. Zeynep Şenel Gencer, *Sosyal Bilimler*. sosyalbilimler.org/noel-baba-kotuluk-sorunu

Noel Baba ve Kötülük Sorunu

Jimmy Alfonso Licon

Türkçesi: Zeynep Şenel Gencer

Noel Baba (*Santa Claus*) ile ilgili çok derin felsefi sorunlar var. Örneğin, Noel Baba'nın var olmadığını nasıl bildiğimizi merak edebiliriz. Şöyle ki, Santa'nın var olmadığı apaçık ortada gibi görünse de genellikle bu inançsızlık için gösterilen sebepler çoğu kez sanıldığı kadar sağlam değiller. Bu yazıda, uzun zaman teologların başını ağrıtan kötülük sorunu ile bir dizi ortak niteliği olan Noel Baba karşıtı tezi incelemek istiyorum.

Santa'ya Karşı Olumsuz Kanıtlar

Öncelikle insanların Santa'nın olmadığını düşünmeleri için gösterdikleri olağan nedenlerin bazılarını gözden geçirelim.

Bazıları, Santa inancını çürütmenin kuzey kutbunu ziyaret edip onu orada aramakla çözülebilecek basit bir mesele olduğunu söylüyor. Orada bulunabilecek bir Santa yoktur. Bununla birlikte, Santa'nın atölyesi, en karmaşık yollarla da olsa bulunmasını önlemek için gizlenmiş olabilir; buna karşın, iddialara göre, Santa her türlü olağanüstü şeyi yapabilecek kapasitededir. Yani, Santa orada ikâmet ediyor olsa bile, kolayca bulunması mümkün olmayabilir.

Diğerleri, Santa'nın dünyadaki çocuklara tek bir gecede hediye dağıtmasının imkânsız olacağını söylüyor. Bu sadece, Santa'nın sıradan bir insan olduğunu düşünürsek gerçekten bir zorluk olacaktır. Ancak bu doğru olamaz. Noel Baba sadece insan olamaz; Sonuçta, ulaşım için uçan ren geyikleri kullanıyor! Eğer Santa'nın olağanüstü güçleri olsaydı, o zaman bu kadar kısa sürede dünyayı dolaşarak hediyeler verebilirdi. Örneğin, Noel Baba'nın zamanı yavaşlatabildiğini varsayabiliriz.

Diğer insanlar buna açıkça itiraz edebilir, hediyelerin yılbaşı zamanı gelmesini sağlayan veliler ve aile üyeleridir. Ne yazık ki, genellikle hediyeleri almaktan sorumlu olsalar da bu, tüm hediyelerin onlardan geldiğini kanıtlamak için yetersizdir. Ancak, iddia Santa'nın yılbaşı hediyelerinin tek kaynağı olduğu değildir. Aksine, Santa sadece bazı hediyelerin kaynağı olmalıdır. Yani, Noel Baba'nın var olmadığını bilsek bile, bunu nasıl

bildiğimiz belirsizdir. Nasıl bildiğinizi bilmememiz durumu oldukça yaygındır. Örneğin sabah yağmur yağacağını biliyor olabilirsiniz ama neden yağış olacağı konusunda bir fikriniz olmayabilir. Fakat kötülük sorununu inceledikten sonra, benzer bir sorunun, Noel Baba'nın var olmadığını nasıl bildiğimize dair iyi bir gerekçe sunduğunu iddia edeceğim.

Kötülük Sorunu

Epikouros (İÖ. 341-270) zamanında ve daha öncesinde, filozoflar, yaygın ve korkunç kötülüğün (veba, işkence, soykırım ve benzeri) mevcudiyetiyle, tamamen güçlü, mükemmel yardımsever bir Tanrı'nın varlığını bağdaştırmanın mümkün olup olmadığı sorunuyla boğuşmuşlardır.

Ateistler, gereksiz acının, çok güçlü ve mükemmel bir Tanrı olduğundan şüphe etmek için iyi bir neden olduğunu kabul eder. Ancak deistlerin kötülük sorununa bir dizi cevabı vardır. Bazıları, acı çekmenin, insanların kendi özgür iradelerini kullanmalarının ürünü olduğunu savunur; nihayetinde, eğer insanlar iyi ve kötü eylemler arasında seçim yapma becerisine sahiplerse, o zaman kimileri kötülük yapmayı seçecektir. Ve seçim yapma becerisinden dolayı, seçim kötü bile olsa, fevkalade değerlidir, Tanrı müdahale etmemelidir; eğer müdahale ediyor olsaydı, o zaman bu özgürce iyi seçimler yapmanın değerini sarsmak olurdu. Örneğin, doğru şeyi yapmaya zorlanan insanların, ahlaki olarak övgüye layık olmadığını düşünürüz; sadece kötülüğü seçebilecekken iyiyi seçtiklerinde övgüye layıklardır.

Sorunun ana kaynağı, hiç kimse için azıcık bile iyilik doğurmuyor görünen birçok acı çekme örneğinin olmasını kapsıyor. Filozof William L. Rowe ünlü bu örnekte şunları söylemiştir: “Bir yerde bir ormanda yıldırım çarpmış bir sığır olduğunu varsayalım. Ölüm, acılarını hafifletene kadar, birkaç gün boyunca acı içinde orman katında yatıyor.”¹ Kusursuz derecede iyi bir Tanrı varsa, gereksiz acıları önlemek onun doğasında olacaktır ve eğer her şeye kadirse, o zaman buna engel olabilecektir. O zaman neden yapmıyor?

Eğer Tanrı gibi bir karakter gerçekten varsa, kötülük sorunu sadece bir gizem olacaktır. Bir sonraki bölümde inceleyeceğimiz sorun benzer bir yapıya sahiptir: Gerçekten Noel Baba gibi bir kişilik varsa neden hiç hediye almayan çok sayıda iyi çocuk var bu sadece bir gizemdir.

Noel Baba ve Ahlaki Çöl Problemi

Noel Baba'nın esas doğası ile başlamalıyız; yani bireyin Noel Baba olarak vasıflanması için sahip olması gereken özellikler. Noel Baba'nın makul temel özelliği, ahlaklı çölü temel olarak hediyeler dağıtmasıdır. Filozoflar “ahlâki çöl” terimini kullandıklarında, bu, insanların yaptıkları eylemlerine istinaden neyi hak ettikleri anlamına gelir. Örneğin eğer

¹ Rowe, William L. (1979). “The Problem of Evil and Some Varieties of Atheism,” *American Philosophical Quarterly*, 16(4), pp. 335-41.

banka soyan birinin cezalandırılmayı hak etmesi mantıklıysa: O zaman cezayı kendilerinin edindiğine dair bir his vardır. Bu nedenle, Noel Baba'nın başka bir temel özelliğinin de iyi çocukları hediyelerle ödüllendirdiği ancak yaramaz çocukları ödüllendirmeyişi olduğu varsayılabilir. Popüler kültüre ilişkin bu öneri için bazı deliller vardır, örneğin "Noel Baba Kasabaya Geliyor" şarkısının sözlerinde:

Görüyor seni uyurken ve biliyor ne zaman uyandığını

İyi mi davrandın kötü mü biliyor o yüzden İyi ol Allah aşkına!

Yani Noel Baba, çocuklara onları hak edip etmediklerine bakarak hediye dağıtan biridir. Bu nedenle, eğer bir Noel Baba varsa, Noel sabahı hediye dağıtımını yapılmasının, alıcının manevi çölüne riayet edeceğini beklemeliyiz. O zaman sadece kötü çocukların hediye aldıklarını varsayın. Bu haksız hediye dağıtımını şeklinin, kendisi bile Noel Baba olmadığını varsaymak için iyi bir neden olurdu.

Ancak bir bit yeniği var. Eğer hatırlarsanız, Noel Baba'ya dair fikirlerimizin bir kısmının da onun çocuklara gelen hediyelerin sadece bazılarında sorumlu oluşu olduğunu söylemişim. Yaramaz çocuklar listesine girenler ise ondan hediye alamıyor ve yine de birçoğuna her halükârda hediye geliyor. Yani, çocuklara hediye dağıtılması hususunda, değişken bir unsur var: Çocuklar yaramaz olsa da hediye veren ebeveynler.

Bu faktörü düzeltmek için, herhangi bir hediye almayan iyi çocuklarımız olup olmadığına odaklanmalıyız. Yani eğer Noel Baba gerçekten varsa, o zaman en azından iyi çocukların ondan hediye alacağını öngörebilirdik. Fakat bunun yerine, dünyada milyonlarca iyi çocuğun hiçbir şey almadığını görüyoruz.

Argümanı şu şekilde formüle edebiliriz:

1. Eğer bir Noel Baba varsa, o zaman hak eden bütün çocuklar yılbaşında bir hediye alır.
2. Fakat yılbaşında hiçbir hediye almayan birçok iyi çocuk var. Yani,
3. Noel Baba diye biri yok.

Dolayısıyla, iyi çocuklar arasındaki hediye dağıtımını modeli, Noel Baba'nın varoluşsal statüsüne karşı delile dayanan ciddi bir meydan okumadır.

Sorunla İlgili Sorunlar

Biri buna tatil sezonunda, bir alışveriş merkezinde, çocuklara iyi ya da kötü olup olmadıklarını önemsemeksizin yılbaşı için ne istediklerini soran bir Noel Baba bulmanın yaygın olduğunu söyleyerek cevap verebilir. Bu, çocuklara çocuk oldukları için hediye dağıtıldığı imasının bizlerin Noel Baba fikrimizin merkezi hâline gelmesine yol açabilir. Eğer öyle olursa, bu, ahlaki çölden Noel Baba'ya karşı yürütülen argüman için bir zorluk teşkil edecektir. Eğer Noel Baba anlayışımızın bir parçası da onun ayırım gözetmeksizin hediye

dağıttığı fikriyse, o zaman Noel Baba'nın ahlaki çöle duyarlı gibi görünmeyişi, var olmadığına ilişkin kanıtlar içinde kabul edilemez.

Bununla birlikte müşterek Noel Baba anlayışımızın bir diğer özelliği de alışveriş merkezi örneğinde olduğu gibi, ayırım gözetmeksizin her çocuğun yılbaşı için ne istediğini sorgulamasıdır. Noel Baba karşılaştığı her çocuğa karşı adildir; bu yolla, her birine seslerinin duyulduğunu hissetmeleri için bir şans vermektedir ve muhtemelen bu aynı zamanda onlara eğer kendisinden hediye bekliyorsa iyi çocuklar olmaları gerektiğini hatırlatmak için de bir fırsattır. Ancak şuna dikkat etmek gerekir ki, çocuklara ne istediklerini sormak ve o her neyse gerçekten vermek çok farklı şeylerdir.

Muhtemelen bazıları Noel Baba hakkında anlamadığımız birçok şey olduğu ve bazı iyi çocuklara hediye vermeyişinin zorlu nedenleri olabileceği fikrine itiraz edebilir. Yani, genellikle iyi çocuklara hediye veriyorsa da bunu yapmasına engel olabilecek bazı hafifletici nedenler vardır; ancak, Noel Baba çok gizemli olduğu için, bu nedenleri anlayamayacağız —bazı deistler, kötülük sorununa tepki olarak Tanrı hakkında benzer şeyler söylüyorlar.

Bu itirazda birkaç sorun var: Birincisi, modern Noel Baba anlayışımızın boyutları onu gizemli ve sihirli olarak görmemize izin veriyorsa da bu ahlaki çöl sorununu değerlendirmekle alakalı görünmemektedir. Bu sorun iki bileşenden oluşmaktadır:

1. Eğer Noel Baba gerçek olsaydı, Noel Baba'nın çölü göz önüne alan doğasına dayanan yılbaşı hediyesi dağıtım modeline göre bir tahmin yapıyor olurduk.
2. Günlük deneyimlerimizden edindiğimiz ampirik kanıtlara göre böylesi bir tahmin yanlıştır.

Gizemden ve sihirden destek aramak; doğru olsa bile, ne madde 1'de ne de 2'de güvenimizi çok fazla sarsmamalıdır.

İkincisi, gizemden ve sihirden medet ummak, madde 1 ve 2 için kanıtlarımızın üstesinden gelecek kadar zorlayıcı olsaydı; o zaman aynı zamanda Noel Baba hakkında sunabileceğimiz bütün iddiaları da neredeyse çürütecek kadar zorlayıcı olurdu. Yani, eğer çok gizemli ve nedenleri de kavrayışın ötesindeyse, o zaman Noel Baba'ya dair tüm tartışmalar temelsiz olurdu: diğer bir deyişle, eğer Noel Baba'nın motivasyonlarını hiçbir şekilde anlayamıyorsak, o zaman bilmediğimiz bir şeyle çelişmesi ihtimali olmadan hakkında bir şeyler söylemek zor olacaktır. Fakat görünen o ki, Noel Baba hakkında her türlü şeyi söylüyoruz. Yani, böyle bir itirazı ciddiye almak için fazla bir neden yok.

Sonuç olarak, insanların Noel Baba'nın var olmadığını nasıl bildiklerine dair öne sürdükleri bir takım sebepler olmasına rağmen, bu sebeplerin bir çoğu ilk anki kadar ikna edici değil. Ancak konuyu kötülük sorunundakine benzer yönlerden ele alırsak, o zaman Noel Baba'nın var olmadığını nasıl bilebileceğimize dair daha verimli bir yol vardır. Umarım

bu egzersiz, aşikâr ve dünyevî olduklarını düşündüğümüz meselelerin çoğunlukla daha yakından incelendiklerinde daha az aşikâr ve dünyevî olduklarının hatırlatıcısı olabilir.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.